

تبریزده گیزلی گوروشلر

(آذربایجان رئسپوبلیکاسی سیاسی پارتیبالار و ایجتیماعی حرکاتلار
مرکزی دؤولت آرخیوی*)

آپرنل آبی نین 3-ده م.ج.باغیروو، گئنرال قلینسکی، ایبراهیموو، آتاکیشییوو، حسنوو و زینالووا تعجیلی معلومات گؤندردی. او یازیردی: "پیشهوری-نی و اونون واسیطه سی ایله دیگر رهبرلری معلوماتلاندیرین کی، تئهران حؤکومتی اؤزونونلارا قارشیلیق گوزشتلی شرطلره دانیشیقلا باره ده موراجیعت انده جکدیر. اونلار دانیشیقلا رین آپاریلاجای یئر اوچون کرجی تکلیف اندیرلر. بو اؤزو بیر داها تصدیق اندیر کی، تئهران حؤکومتی آذربایجانلیلارلا اساسلی شکیلده حسابلاشیر. میلی حؤکومت اؤزونو غورورلا آپارمالی و باشلادیغی تدبیرلرین هنج بیریندن گنری چکیلهمه لیدیر. عینی زاماندا، میلی حؤکومتین سیلاحلی قووو لری ایندی اولدوقلاری موقعرده مؤحکم دایانمالی و قیزیل اوردو چیخاندان سونرا تئهران حؤکومتی نین نوماینده لری - فرقی یوخدور پولیس اولسون، ژاندارم، یاخود اوردو حیصه سی - میلی حؤکومتین خصوصی ایجازه سی اولمادان، دانیشیقلا باشا چاتانا و سازیش ایضالانانا قدر آذربایجانا بوراخیلمامالیدیر "

تئهران حؤکومتی ایله دانیشیقلا آپاریلماسی باره ده سوونتلرین م.ج.باغیرووون دیلیندن دئییلن تکلیفلرینی م.ایبراهیموو و دؤولت تهلوکه سیزلیگی نازیری نین موعاوینی، گئنرال ا.کریموو باکیدان گتیرمیشدیلر. م.ج.باغیرووون علاوه گؤستریشلری ایسه آپرنلین 3-ده حربی تئلقراف واسیطه سی ایله وئرلمیشدی. آپرنلین 3-دن 4-نه کچن گنجه م.ایبراهیموو، ح.حسنوو، آ.آتاکیشییوو، ا.کریموو س.ج.پیشهوری ایله گوروشوب تئهران حؤکومتیله اساسن راضیلاشدیریلیمیش سوونت تکلیفلریله اونو تانیش انتدیلر. م.ایبراهیموو یارانمیش شرایطله باغلی آذربایجان میلی حؤکومتی نین اؤزونو نجه آپارماسی حاقدا م.ج.باغیرووون صؤحبتی نین ایستئنوقرامینی و اونون گؤستریشلرینی اوخودو. ایستئنوقرامی و تکلیفلری دینله دیکدن سونرا س.ج.پیشهوری گنیش بیر آچیقلاما وئریدی. او دئدی: "بو سندی دینله دیکده، 1920-جی ایلین گیلان حادیثه لری منیم گوزومون قاباغینا گلدی. اونداندا اینقیلابچی دوستلاریمیز بیزی آلداتدیلار و همین دؤورده کی ایرتیجاج تدریجن هامینی رنبرنسیسیا انتدی، مو انتدی، جانلارینی قورتارانلار دیگر اولکه لره گنتدیلر. ایندی ده بئله آلینیر. قوام باشدا اولماقلا حاضر کی حؤکومت سیزی آلدادیر. او، تئهراندا سیزین سفیرلیگی اؤز آداملاری ایله احاطه انتمیشدیر و اونا گوره فورمال اولراق بیر سیرا گوزشتلره گندیر کی، قیزیل اوردو چیخیدقان سونرا سیزین تاثیرینیزی و سیزین سییاستینیزی ایران خاکی نین، ایلیک نؤوبه ده ایسه آذربایجان خاکی نین فیکریندن سیلسین. هر شیدن اول سیز گندن کیمی او، همین دقیقه و اختیله سوونت ایتنیفاقیندان گلیمیش آداملارلا (موهاجیرلرله) حاق-حساب چکه جکدیر. اونلار ایسه اون مینلره دیر. سونرا ایسه بوتون دموکراتیک انلئمنتلری و اونلارین رهبرلرینی مو انده جکدیر. بو ایشده ایرتیجاج فعال ایشتیراک انده جکدیر، هانسی کی، مالیکلرین و خانلارین بیر حیصه سی نین املاکی موصادیره اولونموش، اونلار فدایی دسته لری طرفیندن تعقیب اندیلیمیش و بعضیلری اولدورولموشدور. بونلارین قوهوملاری دموکراتلار و اونلارین عایله لری اوزرینده انله مؤعجیزه لی جزالار تۇرده جکلر کی، تاریخ بو قیرغینی اونوتمایاجاق. بیز اؤزوموز گوردوک کی، 1941-1942-جی ایله هله قیزیل اوردو بورادا اولارکن بو ایرتیجاجیلار دموکراتلارین اوشاقلارینی

نئجه اولدورورلر، قيزلاريني زورلاييرلار، گونون گونورتا چاغي بو آداملارين بورنونو، قولاغيني، دوداقلاريني نئجه كسيرلر. ايندي تصور اندين كي، قيزيل اوردو گندير، اونون آردينجا سيز گنديرسينيز و بيزي بو وضعيتده قويورسونوز. اگر بيز قوام حوكومتينه گوزشته گنديريكسه، دنمه لي، اوز مقصدلريميزدن، اوز عقيدهميزدن و نهايت، ايراندا گوردويوموز بويوك ايشلردن ايمتيناغ انديريك. بو منيم اوچون چوخ آغيردير. من ايستهسم ده بونو انده بيلمرم. من خالقين منافعى اوچون دويوش مئيدانيندا اولمگه حاضيرام، لاکين خالقي ساتا بيلمرم، بو منيم طرفيمدن ويجدانسيزلىق اولار. سيزين كؤمگينيزله بيز دموكراتلار و رهبرلر ايلك گوندن اوز چيخيشلاريميزلا ايران كونستيتوسياسيني پوزماغا گنتديك و اونو پوزدوغوموزو بوتون دونيايا بيان انتديك. ايندي بوتون بونلاردان سونرا قوام حوكومتي بيزي باغيشلاييرمي؟ حتا او، حوكومت باشيندان گنتسه، ديگري گلسه ده بيزي باغيشلاماز. اوخونان ايستنتوقرمان آيدين اولور كي، گويا، آذربايجان خالقي اوز دموكراتيک حرکاتي ايله چوخ شئيه نايل اولوب. او، مکتبلرده اوشاقلارين آنا ديلينده اوخوماسيني و عوموميليكده اوز ايسته ديكلري نين 50 فايذيني حياتا كنجيريب. من اوز قليبمي سيزه اچماليام: بير واخندان سونرا آذربايجان خالقي نين تاريخده يالنيوز قورو آدي قالاچاق، او اوزونو شرقدہ انله نوفوزدان ساليير كي، گله جک آذربايجانلilar بير ده دموكراتيک حرکاتين ياييلماسي باره ده بنله فيکيرلشميه جکلر. من هله بيزيم ايشلرين اورتاسيندا - دموكراتيک حرکات گنتيشلننده و ميلي حوكومت ياراناندا بير سيرا مقاملاردا سيزين حرکاتلرينيزدن شوبهله نيرديم كي، گوره سن، سيز حياتا كنجيرمگه باشلاديجيميز ايشلرده بيزه آخيرا قدر كؤمک انده جكسينيزمي؟ ايندي آرتيق تاماميله سيزه اينانميرام. تکرار انديرم، من آرتيق سيزه اينانميرام. فيکير وئرین، من سيزين راضيليجينيزلا ايران آذربايجانيندا تورپاق ايصلاحتي كنجيرمگه باشلاميشام. چوخلارينا تورپاق وئريليپ، حتا دونن ماراغادا اولاندا بولداشلارا يئني گؤستريش وئرديم كي، تورپاق پايلانماسيني تنزليکله باشا چاتديرسينلار. بو گون کندلي دستهسي تورپاق مسالهسي ايله باغلي تيريزه گليب. بوتون بونلاردان سونرا من هانسي ويجدانلا و نئجه اولارا دنيم كي، آلديجينيز تورپاقلاري گنري قايتارين. بو، اويونچاق دنمکدير، بو، دموكرات پارتيباسيني و ميلي حوكومتي کندليلرين، تاجيرلرين، حتا ايرتيجاچيلارين اوزلري نين بنله گوزونده تاماميله حورمتدن سالماق دنمکدير. اولاردا بنله بير فيکير يارانير كي، بونلار حوكومت دنبيللر، بونلار رهبر دنبيللر، هانسي سا بير اوانتوريستلر دستهسيديرلر كي، بو گون قرار قبول اندير، سابع ايسه اونو لغو انديرلر".

سونرا س.ج.پيشهورى سوونت ايشتيراکچيلارينا موراجيعت انده رک دندي: "مني دوزگون باشا دوشون، من اوز جانيمي خيلاص انتمک ايسته ميرم، من آذربايجان خالقي نين منافعيني مودافيعه انديرم. سوونت حوكومتي و سيز ايران شاه حوكومتي نين رهبرلريني ياخشى تانيميرسينيز. اولار بو گون سوونت حوكومتينه چوخ جوزي گوزشتلر انديرلر، سيزي امين انديرم كي، سابع بوندان ايمتيناغ انديب بوتون آذربايجان خالقيني، هر شئيدن اول دموكراتيک حرکاتدا فعال ايشتيراک اندلري تعقيب انتمگه باشلاياچاقلار. بو آداملار اوز عاييله لري، اوشاقلاري، آروادلاري ايله بيرليکده سوونت آذربايجاني سرحدلرينه قاچاچاقلار كي، اوزلريني خيلاص انتسينلر. من بيليرم كي، سيزين سرحدچيلر مينلره آدامين قاباغيني آلاچاق، حبس انده جک، يا دا تکليف انده جکلر كي، گنري قايتيسينلار. گرک سوونت حاکيميتي بوتون دونيانين گوزو قارشيسيندا بونا يول وئرمه سين. بنله كي، ضرر چکنلر يئنه كنجيمش آذربايجانلilar اولاجاق. اولار ايكي اود آراسيندا قالاچاقلار. بشر تاريخينده گورونمه ميش حادثه لر باش وئر جک. من سيزدن، بورادا اوتور انلارين هر بيريندن دونيا سيياستيني، سوونت حوكومتي نين سيياستي نين خصوصيتلريني داها دريندن باشا دوشورم. بيليرم كي، محض اينديكي واخندا او، ميلي حوكومته - ايران حوكومتي ايله آغير موباريزه ده آذربايجانلilar اچيق كؤمک انده بيلمز. شخصن من بونا هئچ ايديعا دا انتميرم و بونو آنلاييرام. لاکين قيزيل اوردو چيخانان سونرا

اونسوز دا شاه حۆكومي گونلرله، آيلارلا دئييل، ايللرله و بوتون مكرلي يوللارلا بيزي تعقيب انده جكدير. اونسوز دا بيز اولمه ليبيك، لاکين ايجازه وئرین، شرفله اولک. قوي بوتون دونيايا معلوم اولسون كي، آذربايجان خالقي، او جومله دن اونون دموكرات پارتياسي و ميلي حۆكومي قورخاقليقدان دئييل، ايران شاه حۆكومتيه قارشى اوز آزادليغي اوغروندا آغير موباريزه نين دويوش مئيدانيندا هلاک اولدو. بونا گۆره بيزه لازيمدير كي، قيزيل اوردو چيخاندا سونرا سيز كنارا چكيله سينيز، ايرانين داخيلي ايشينه موداخيله انتميه سينيز كي، بيز هله آزاد انتمه ديگيميز شهر و كندلرين اهاليسيني آياغا قالديرماقلا، فدائيلرين و بيزيم سيلاحلي قووه لرین كۆمگي ايله مورتجع شاه حۆكومي هوجوملارينا قارشى آذربايجان اراضيلري نين كئشيگينده دايناق. سونوجو آداما قدر موباريزه ني داوام اننديره جهيبك، قهرمان آذربايجانلار بونا هاضيردير. ياخود ايجازه وئرین، بيز بوتون قووه لریميزي سفربر اندك، ايرانين بوتون دموكراتيک قووه لرې ايله علاقه يه گيرك، تئهرانا گنديب شاه حۆكومتيه دئويرك و بوتون ايراندا دموكراتيک حۆكومت قوراق. اونا بيز آذربايجانلارین يئني حيات قوروجولوغو اوچون بؤيوك پئرسپئكتيولر آچيلير. ديگر طرفدن اگر بيز منيم سيزين هامينيزدان ياخشى تانيدىغيم ايكي اوزلو قوام السلطنه نين تكليلري ايله راضيلاشساق، الوريشلي مقام دوشن كيمي او، آذربايجاندا بوتون دموكراتيک حرکاتي محو انده جكدير. نتيجه ده يالئيز آذربايجان خالقي دئييل، سوونت ايتيفاعي دا اودوزاجاقدير. او اوز تاتيريني نينكي ايراندا، حتا بوتون ياخين شرق اولكه لرینده ايتيره جكدير. ايستئنوقرامدا سسلنن گوزشتلري قواما وئریمك مگر سوونت ايتيفاعي اوچون موناسيبيدير؟ منيم فيكریمجه، بو گوزشتلرله س.س.ر.ي. اوزونه بؤيوك ضربه وورور. من بير داها بيلديريم، بو صرفه لي دئييل، بو سيزين اوچون ده، بيزيم اوچون ده زييانليدير. من اوزومون عقيدهمدن دؤنه بيلمرم و گنديب مجلس قارشيسيندا آسانليقلا شاه حۆكومتيه گوزشته گنتمك باره ده تيليغات آپارا بيلمرم. من هميشه بونون علئيهينه چيخيش انتميشم، تيليغات آپارميشام، ميلي حۆكومتن عوضولريني موباريزه يه چاغيرميشام. اگر من بونو انتمم، همين دقيقه اونلارين آراسيندا ناراحتليق و پارچالانما باشلاياجاق و اونلار انولرينه داغليشاجاقلار. بعضيلري هله، اولاي بيلسين كي، دوشمن جبهه سینه كئچيب اورادان اوز وطنينه، دموكرات پارتياسينا و ميلي حۆكومتيه صداقتلي اولان آدمالارين نوفوزدان ساليئماسينا، تام دارماداغين انديلمه سینه باشلاياجاقدير "

بوتون بو سؤزلري دنديدن سونرا پيشهوري بير آز ساكيتلشدي. گننرال آ. آتاكيشيئو دايم اونا يومشالتماغا چاليشيردي. پيشهوري ساكيتلشديدن سونرا صؤحبتي ديگر سمته يولنتمگه چالیشان آ. آتاكيشيئو سوروشدو: " اگر قوام السلطنه اوزو سنه دانيشيقلار اوچون موراجيعت انتمسه، بهيم سن بوندان ايمتيناغ انده جكسن، ايمتيناغ انتمگين بير معناسي وارمي؟ " پيشهوري بيلديردى كي، دانيشيقلاردان ايمتيناغ انتميه جك، لاکين قبول انديلميش قانونلارا اويغون اولاراق، گرک مجلسدن وكالت آلسين. او دئدي: " من گرک بو مسالهنى مجلسين قارشيسيندا قالديرام، اونلارين وكالت وئرمه سيني خاهيش اندم، گرک كوميسسييا سئچيلسين و دانيشيقلارا گؤندريلسين. دانيشيقلار اوچون يئر يا تبريز، يا دا ميئانه سئچيلسين. بونو اونا گۆره انتمك لازيمدير كي، آذربايجان خالقي بيلسين: قوام دانيشيقلاري آذربايجان اراضيسينده، آذربايجان شهرينده آپاير، ايکينجيسي، بو شرايط قوام السلطنه يه تاثير گؤستره بيلر كي، بير سيرا گوزشتلره گننسين. دانيشيقلاردا من، مجلسين صدري شبوستري، داخيلي ايشلر نازيري دوكتور جاويد، دموكرات پارتياسي نين رهبري پادئقان، كنار دان مصلحتچي كيمي حؤكم سيزين نومايئنديز ايشتيراك انتمه ليدير. اگر بيزيم دانيشيقلار موثبت نتيجه وئرمه سه و تئهران حۆكومي آذربايجان اراضيسيني سيلاح گوجونه گئري قايتارماغا جهد انتمسه، بو شرايطه سيزين طرفينزدن گؤستريش گلسه كي، ضيديتلري دنج يوللا، ايران حۆكومتيه گوزشته گنتمك يولو ايله حل انتمك لازيمدير، منه و دموكرات پارتياسي نين ديگر رهبرلرينه سيزين بئله گؤستريشلرينيزي حياتا كئچيرمك چتين

اولاجاق. اولای بیلسین کی، بو حالدا بیز میلی حؤکومتین و دموکرات پارٹیاسی نین ایچیندن یئنی نوماینده لر سئچک و قوام السلطنه ایله دانیشیقلا آپاریلماسی وظیفه سینی اولارین اوزرینه قویاق. بو حالدا بیزه، آرتیق تانینمیش رهبرلره گرک ایجازه وئرلیسین کی، سوونت ایتتیفاقینا اولماسا دا، دیگر بیر یئزه، هئچ اولماسا بولقاریستانا گئدک. عینی زاماندا، دموکراتیک حرکاتدا فعال ایشتیراک ائتمیش ایکی مینه یاخین عابله به سوونت ایتتیفاقینا گئتمگه، هاراداسا ایشه دوزلمگه، یاخود آذربایجاندا حادثه لرین گله جک اینکیشافینا اویغون ایشلری گئنیشلندیرمک اوچون گؤزله مگه ایجازه وئرلمه لیدیر " . سونرا پیشهوری کدرلی تبسومه اوزونو اوتورانلارا توتوب دندی: " من بیلیرم و دریندن اینانیرام کی، سیز بورادا اوتورانلار و شخص بولداش باغیروو داخیلن آذربایجان میلی حؤکومتی نین گوجلنه، قوووه ایله مودافعیه اندیلمه سی نین طرفدارلاریسینیز، هئچ بیر حالدا راضی اولای بیلمزسینیز کی، اونون نوفوزو و موستقیلیگی محو اولسون. اونا گؤره کی، بیز بو حؤکومتی سیزینله بیرگه یارتمیشیق. لاکین دونیادا ایندیکی وضعیت، بونولا باغلی سوونت ایتتیفاقی نین سییاستی سیزه حؤکم اندیر کی، قوام السلطنه نین یئنی قورولموش حؤکومتینه گوزشته گنده سینیز. آخی ساباح سیز گئدیرسینیز، من بورادا قالیرام، آخی من خالقا وعد وئریشم، من اونو آیاغا قالدیرمیشام، خالق منی تانییر، نجه من قوام السلطنه نین و اونون ایرتیجاسی نین قارشیسیندا سوسا بیلرم، اون مینرله آذربایجانلینی قوربان وئره بیلرم. منه چتیندیر، منه چوخ چتیندیر. بیر داها تکرار اندیرم، من بونو انده بیلرم. قوی کیم هارا ایسته بیر گئتسین، من بورادا قالاغام و سیلاحلا آذربایجانین طالعی، منافعی مودافیعه انده جگم و دؤیوش مئیدانیندا اوله جگم " . دانیشیقلا رین گئدیشینده آذربایجان س.س.ر. تهلوکه سیزلیک نازیری نین موعاونی گئنرال آ. آتاکیشینیو سوروشدو: " من دقیق بیلیمک ایسته بیرم، اگر دانیشیقلا ایشی دینج یوللا حل ائتمک مجراسینا یؤنلسه، هانسی گوزشتره گنده بیلرسینیز، سیزین گوزشترلرین حودودلاری هاراجاندیر؟ " بو سوالا جاواب اولراق س.ج. پیشهوری شیفاهی اولراق بند-ببند بیلدیردی:

آ-آذربایجانین موختاریتی انجمنلر فورماسیندا تانینسین؛ آذربایجانین اوز اوردوسو، اوز کوماندان هنیاتی اولسون، لاکین بوتون ایران اوردوسو کیمی باش قرارگاه تابع اندیلسین؛

ب-ضرورت اولدوقدا آذربایجان اوردوسو ایرانی خارجی دوشمنلردن مودافیعه ائتسین، لاکین یئرلی طایفالارا قارشی ایستیفاده اندیلمه سین؛

ج-داخیلی قایدالاری تهراندان ژاندارم و دیگر سیلاحلی قوووه لر گؤندرمه دن تامین ائتمک حوقوقو آذربایجاندا قالسین؛

د-آذربایجاندا کارگوزارلیق ایشلری آذربایجان، تهرانا یازیشمالار ایسه فارس دیلینده اولمالیدیر؛

ه) مکتبه تدریس 3-جو سینفه قدر آنجاق آذربایجان دیلینده کئچیریلمه لیدیر. 3-جو سینیفدن سونرا علاوه اولراق فارس دیلی ده تدریس اندیله بیلر؛

و-دؤولت تورپاقلاری کندیلرده قالمالیدیر، کندیلر آراسیندا پایلانمیش مولکدار تورپاقلاری نین حاقی دؤولت حسابینا اؤدنیمه لیدیر و تدریج کندیلر بو پولو دؤولته قایتارمالیدیر؛

(ز) -میلی حۆکومتین ایندییه قدر حیاتا کنچیردیگی تدبیرلرین قانونلیگی تهران طرفیندن تانیمالی، ایران قانونلارینا گۆره دموکراتلارا موناسیبتده، مثلن، دؤولت وسایطی نین خرچلمه سی، املاکین موصادیره اندیلمه سی، آیری-آیری شخصلرین موحاکیمه سینه، آذربایجاندا چبخاریلما، اعدام و دیگرلرینه گۆره جینایت تحقیقاتی قالدیریلما مالیدیر؛

(ک) آذربایجان اهالیسی نین سایننا اویغون اولاراق ایران مجلسینه آذربایجاندا سنجیلن دئوتاتلارین سایي آرتیریلمالیدیر؛

(ل) -آذربایجاندا دموکراتیک حرکاتین دوشمنی کیمی چبخاریلیمیش شخصلرین گنری قایتیماسینا ایجازه وئرلمه لیدیر .

سوونت آذربایجانین نین نوماینده لری پیشهوریدن خاهیش انتدیلر کی، بوتون دندیکلرینی کاغیزا کۆچوروب اولار او وئرسین. لاکین او، قطعی شکیلده بوندان ایمتیناع اندیب بیلدیردی کی، ایندی او، انله وضعیتده دیر، بوتون بونلاری یازماق اوچون الی قلم توتور و خاهیش انتدی کی، اولار اوزلری بونو ترتیب اندیب باکیبا گؤندر سینلر. پیشهوری خاهیش انتدی کی، صؤحبت زامانی اونون عصیبلیک حاللارینی م.ج.باغیروو خبر وئرمه سینلر. صؤحبتین سونوندا او، میرزه ایبراهیمووا اوزونو توتوب زارافاتینا دندی: " سیزین گنتمگینیز عرفه سینده من سنه بیر-ایکی سؤز دئییه جگم، سیزینله دالاشاجام " . م.ایبراهیمووا جواب وئردی:

" بیز پیس هنج نه انتمه میسک کی، دالاشاق دا " . قرارا آلیندی کی، آپرئیل 5-ده شبوستری و پاندقانی ایشترکی ایله یئنیدن گؤروشونلر. آ.آتاکیشییو انله همین گون صؤحبتین تام متنی و اورادا باش وئرمیش حادیثه لر باره ده تیریزدن تئلئقراف واسیطه سی ایله م.ج.باغیروو تعجیلی معلومات گؤندر دی. معلوماتدا گؤستریلیردی: " صؤحبتین گنیشینده پیشهوری عصیبلشیر، دموکراتلارین موسقیلیگی، قوامین ساتقین رولو حاقیندا تئز-تئز دانیشیر، میلی حۆکومتین فعاللارینین و دیگرلرینین سوونت ایتیفاقینا آپاریلماسی باره ده مساله قالدیردی " . آپرئیل 5-ده م.ج.باغیروو تیریزده کنچیریلیمیش گؤروش و پیشهوری نین تکلیفلرینی ای.ایستالین و م.مولوتووا چاتدیردی. او یازیردی: " پیشهوری بیر داها بیلدیریب کی، قوامین بوتون نیترلی دموکراتیک حرکاتین، آذربایجان خالقی نین ایندییه قدر الهه انتدیگی بوتون نایلیتلرین لغو اندیلمه سینه یؤنلیب. سون اولاراق او دئییب کی، بیزیم بوتون گؤستریشلریمیزی یئرینه یئتیره جک، سابوتاژ یولو ایله ایشی پوزما یاچاق، لاکین او گیزلتمیر کی، ایندیکی آندا یالنیز گؤستریشلرین ایجراچیسسی اولاجاق، داخیلن ایسه او، بوتون بونلارلا راضیلاشمادیغینی بیلدیریب " .

آپرئیل 4-ده آخشام معلوم اولدو کی، س.ج.پیشهوری باکی اوچلوگوندن هنج کسله راضیلاشمادان ایران مجلسی نین توده

فراکسییاسی نین عوضوو و توده پارتییاسی نین رهبرلریندن اولان عبدولصمد کامبخشی تبریزه چاغیریب. بو فاکتلا باغلی م.ج.باغیروو موسکوا یا گؤندر دیگی مکتوبدا معلومات وئریردی. حتا خاطر لادیردی کی، واختیله آدب یارادیلاندا کامبخش باکیبا دعوت اندیلن آدمالاردان ایدی. لاکین او، دموکرات پارتییاسی نین یارانماسینا و آذربایجان میلی حرکاتینا منفی موناسیبت بسله دیگیندن گونئیده کی پرسونسلره یاخین بوراخیلمامیشدی. کامبخشین آناسی قاجار نسلیندن، آناسی ایسه فارس ایدی. موسکوادا حربی و عومومی سیاسی تحصیل آلمیشدی. باغیروو ایستالینه یازیردی: " بیزیم خبریمیز اولمادان پیشهوری طرفیندن اونون چاغیریلماسی قطعین آیدین دئییل " . یارانمیش وضعیتده تبریزده کی باکی اوچلوگونه گؤستریش وئریلدی کی، پیشهوری نین پیس احوال-روحیه سی، عصیبلگی ایله باغلی اوز تکلیفلرینی یازماق حاقیندا اونا تزییق گؤسترلمه سین. توضعیه اندیلیردی

کي، تهران حۆکومتي ايله قارشيداکي گۆرۆشده ماکسيموم گۆزۆشته گۆنتمگين ضروريلیگي پيشهۆری و ديگر رهبرلره ايضاح ائديلمه لي و اونلار تدریج بونا حاضیرلانمالیدیر. پيشهۆری نین همیشه پیس موناسیبت بسله دیگی کامبخشي قفلتن تیریزه دعوت ائتمه سي نین اطرافلي آراشدیريلماسي اوچون تاپشیريق و نريلمیشدي کي، بو مساله هم آیریلیدقا پيشهۆری، هم ده کامبخش ايله آیدینلاشدیریلین. کامبخشین تیریزه گلیشي و میلی حۆکومتین لیدئرلري ايله دانیشیقلاري سوونت خصوصي خیدمت اورقانلاري نین نزارتینه گۆتورولودو. م.ج.باغیروو تیریزده کي آداملارینا یازیردي: " چوخ مهربانجاسینا، دوستجاسینا، ساکیت فورمادا پيشهۆرنی و اونون یولداشلارینی، آیریلیدقا ایسه کامبخشي ایناندرین کي، اونلارین طرفیندن بیزیمله راضیلاشدیريلمادان آتیلان هر هانسی آددیم چوخ منفي و آرزو اولونماز نتیجه لر وئره بیلر. یارانمیش بیئیلخالق وضعیت نظره آلینمادان اونلارین هر هانسی فورمادا چیخیشي آونتورایا برابر دیر و قاباجادان ایفلاسا محکوم دور ". عینی زاماندا، م.ج.باغیروو م.ابیراهیمووا تعجیلی معلومات گۆندردي کي، او، آپرئیل 6-دا، ان گنجي ایسه 7-ده سوونت جولفاسیندا س.ج.پيشهۆری ايله گۆرۆشمک ایسته بیر.

آپرئیل 4-ده س.ج.پيشهۆری تانینمیش توده چي ع.کامبخشله گۆرۆشدو. کامبخش اونا تهراندکي وضعیت، توده پارتياسي مرکزي کومیته سي نین قوام حۆکومتینه موناسیبتی، سوونت قوشونلاري چیخیدقان سونرا ایرتیجاع نین گۆجلنه جگي شرایطده توده پارتياسي نین وظیفه لري حاقدان گنیش معلومات وئردی. کامبخش بیلدیردي کي، توده پارتياسي مک-نین بوتون ترکیبي قواما قارشي موخالیف دیر، اونی دموکراتیانین قددار و حيله گر دشمني حساب ائدیر. لاکین توده رهبرلیگي سوونت ایتیفاقی نین بیئیلخالق سییاستینده یارانمیش چتیلکیلله باغلي قوام حۆکومتینه ظاهرین حۆرمتله یاناشدیغینی نومایش ائدیریر. بونا باخمایاراق مک بئله حساب ائدیر کي، سوونت قوشونلاري چیخیدقان سونرا قوام تدریج بوتون ایراندا، ایلك نۆویه ده ایسه شیمالدا دموکراتیک حرکاتین بو غولماسي سییاستینی یئریده جک. توده پارتياسي مک-سي بئله حساب ائدیردي کي، قوام ایلك نۆویه ده اۆز آرخاسینی - تهرانی توده چیلردان تمیزلیه جک، سونرا ایسه آذربایجانا هوجوم ائده جکدیر. توده پارتياسي مک-سي نین فیکرینجه، آذربایجاندا و ایرانین دیگر یئرلرینده دموکراتیک حرکاتین دارماداغین اولونماسي نین قارشیسینی آلماق اوچون بیرگه چیخیشلار پلانی حاضیرلانمالیدیر. بو پلانا گۆره، سوونت اوردوسو چیخیدقان سونرا آذربایجان ضربه نی گۆزله مه دن، اۆزو فعال حرکت کئچمه لي، آذربایجانلا عینی وختدا توده پارتياسي مک-سي تهراندان، قزوینده و دیگر شیمال ویلایتلرده عوصیانلار تشکیل ائتمه لیدیر. ع.کامبخش بئله حساب ائدیردي کي، بونون اوچون ایمکانلار وار دیر و توده پارتياسي مک-سي باشدا اولماقلا تهرانین موترقی قوووه لري آذربایجانین میلی منافعینه حۆرمتله یاناشماغا همیشه حاضیر دیر. عینی زاماندا، او قنید ائدیردي کي، تهران حۆکومتي آذربایجان دموکراتلاري ايله ایران تودهچیلري نین بیرلشمیش قوووه لرین قارشیسیندا دورماق گوجونده دنیلیدیر. اگر دموکراتلار و توده چیلر فعال حرکتدن ایمتیناع ائتسه ایدیلر، بو، قوام حۆکومتي نین مؤحکمنمه سینه، تشبوتو اله آلماسینا گتیریب چیخارا بیلردي. پيشهۆری کامبخشین بیر چوخ فیکرلري ايله راضیلاشدی و قنید ائندی کي، تهران آذربایجانین میلی منافعینه قصد ائتسه، آذربایجان اۆزونو مودافیعه ائتمک مجبوریتینده قالاجاق دیر.

آپرئل آبی نین 5-ده گوندوز ساعات 4-ده تیریزده بیر طرفدن میلی حۆکومتین لیدئرلري س.ج.پيشهۆری، م.ع.شبوستر، س.پادنقان، س.جاوید، دیگر طرفدن سوونت آذربایجان نوماینده لري، م.ابیراهیمو، ح.حسنوو، آ.آتاکیشیئوو و ا.کریموو اولماقلا گنیش ایجلاس کئچیریلدی. هله موزاکیره لره کئچمزدن اول دوکتور جاوید دئدی کي، او، آخشام رادیودان س.س.ر.ي سفیري ايله

قوام السلطنة نين دانيشيقلاري حاقيندا معلومات انشيديب. گويا، بو دانيشيقلاردا آذربايجان مساله سي نين ايران کونستيتوسيياسي چرچيوه سينده حل اولوناجايي باره ده صؤحبت گنديب. بوتون اوتورانلار بو معلوماتي ديقتله دينله ديلا و وئرلن معلوماتا موناسيبتده هره اوز فيکريني سؤيله دي. م. ايبراهيمو موزا کيره ايشتيراکچيلارينا موراجيعتله دئدي: " ايندي دونيادا پارانميش سيياسي شرايط، خصوصيله ايرانداکي وضعت چوخ مورکددير. اونا گوره سيزين حؤکومتينيزي مؤحکملندير مکله پاناشي، گله جک باره ده دوشونمه لي بيک. سيز قارشيداکي حاديته لري قاباقچادان گورمه لي سينيز و بونا حاضير لاشمالي سينيز، موعين مقاملاردا حتا سياستينيزي دييشمه لي سينيز. مساله بوندادير کي، قوام السلطنة، اولاي بيلسين کي، قيزيل اوردو چيخديقدان سونرا آذربايجان پروبلئمي ايله باغلي دانيشيقلارا باشلاماي سيزه تکليف انتسين. قيرغين قارشيسيني آماق و بيزيم عومومي ايشيميز نامينه سيز گرک لازيمي مقامدا قوما بير سيرا گوزشتره گنده سينيز. بو مساله بيلواسيطه سوونت حؤکومتي نين سياستيندن، تهران حؤکومتي ايله سسري آراسيندا حاضيردا آپاريلان دانيشيقلاردان ايره لي گلير. بيزيم رهبرلريميز تاپشيريک وئريلر کي، بو مساله ايله باغلي سيزين فيکيرلرينيزي اؤيرنک و تدريجن بو ايشه حاضير لاشاق ". هله م. ايبراهيمو فيکريني تاماملاماميش مجلسين صدري شوسترني اونون سوزونو کسه رک دئدي: " جنابلار، ايراندا جريان ائدن حاديته لر بيزه ده معلومور، تهرانداکي موجود حؤکومتي و اونون رهبرلريني ده ياخشي تاني بيريق. بيزيم قان قارداشلاريميز کيمي سيزي خبردار ائديرک کي، قوام السلطنة نين سوونت ايتيفاقينا نفت کونسئسيياسي وئرمک و عدلري يالاندير، دليل اولاراق دئيه بيلرم کي، بو مساله ني مجلسده تصديقيني ينددي آي سونرا يا ساخلاير. معلوم اولدوغو کيمي، بو ينددي آيدا يئني حاديته لر باش وئر بيلر و يئني حؤکومت قورولا بيلر کي، سوونتله نفت وئرمکدن ايمتيناغ انتسين. اونا گوره قوامين و عدلرينه اينانماين و بيز ده اونا گوزشته گنتميه جه بيک، خايش ائديرک، آذربايجان خالقي نين منافعي نين مودافيعه سي ايشينده بيزي آخيرا قدر مودافيعه ائدين. بيز يالينز سيزه آرخالانيريق. اليميزده اولان سيلاحي هنج و اخت و هنج بير حالدا يئر قويماياجاغيق. عئيني زاماندا، آخيرا قدر چاليشاجاغيق کي، آذربايجان خالقي نين قاني آخماسين، لاکين بيزيم اوستوموزه بئريسه لر، سون داملا قانيميزا قدر ووروشاجاغيق ". شوسترين سونرا چيخيش ائدن س يادئقان اونو مودافيه ائندي. سونرا داخيلي ايشلر نازيري دوکتور جاويد سوز آلدی. او قئيد ائندي کي، اگر صؤحبت قان تۆکمە دن دينج دانيشيقلار يولو ايله مساله ني حل ائتمکدن گنديرسه، سيزي اينانديريرام کي، سون نتيجه ده بيزيم فيکيرلشديگيميزدن اون دفعه آرتيق قان تۆکوله جک. بو گون قوام بوتون مساله لري بيزيمله دينج يوللا حل ائتمگه حاضيردير، ساباح قيزيل اوردو چيخديقدان سونرا او بوتون واسيطه لرله چاليشاجاق کي، بيزيم ميلي حرکاتيميزي محو انتسين. من ان بؤحرانلي و اخندا قهرمان فدايلره قوشولوب پارتيزانليق ائتمگه حاضيرام، لاکين هنج و اخت مورتجع حؤکومته تابع اولماياجاغام. سيز ياخشي بيلير سينيز کي، اينگيلتره قوام حؤکومتينه کؤمک ائتمه سه، بيز يئترينجه گوجه ماليک ايک کي، تهرانا هوجوم ائديب اونو دؤيرک و دموکراتيک رنژيم قوراق. بئله ليکله، آذربايجان خالقي بوتون تهلوکه لردن بيردفعه ليک خيلاص اولسون. بيز بونو باشا چاتديرا بيليرک.

س. ج. پيشهوري آرتيق بوتون چيخيشلاري، خصوصيله آذربايجان س. س. ر. تهلوکه سيزليک نازيري نين موعاويني،

گئنرال آ. آتاکيشيئوين مصلحتلريني ساکيت و سويوققانليقلا دينله بيردي. او، باش نازيري و ديگر حؤکومت باشچيلاريني اينانديرماغا چاليشيردي کي، اينديکي وضعت ميلي حؤکومتن ايران حؤکومتينه موناسيبتده اوز سيياستينده بعضي دييشيکليکلر ائتمگي طلب ائدير. بونا تدريجن حاضير اولماق لازيمدير، قالان رهبرلري ده بونا حاضيرلاماق لازيمدير کي، قفلتن گوزله نيلمز حاديته لرله اوزلشمه سينلر. بو يئرده پيشهوري اونون سوزونو کسه رک دئدي: " من شخصن قوام السلطنة حؤکومتي ايله

دانشیقلاردان ایتمیناع انتمیرم، لاکین سیزه بیلدیرمه لیم کی، ایندی تتهران حۆکومتی، آیری-آیری مولکدارلار و خانلار آذربایجان میلی حۆکومتینه هوجوم انتمک اوچون جیدی حاضیر لاشیرلار. اونا گۆره ده بیز هئج وخت اۆز سیلاحلی قووه لریمیزی بور اخمالی بیق، یاخود اونا ایران حۆکومتی نین الینه وئرمه مه لی بیک کی، سونرا اونلارین باشینا اویون آچسینلار. بیزه حۆکمن اۆز سیلاحلی قووه لریمیزی ساخلاماق و اونا قوروماق لازیمدیر. مورتج دایره لرله موباریزه یه اونا داها یاخشی حاضیرلاماق لازیمدیر. اگر بیز قواملا دانشیقلارا ایندی باشلاساق و اونا نئز گۆزشته گنتسک، بۆیوک سهوه یول وئرمیش اولاجاق، خالقین نظرینده نوفوزدان دوشه جهیک " . س.ج. پیشهوری باکی نین نوماینده لریندن سوروشدو کی، سیز کونکرت اولاراق بیزیم طرفیمیزدن قوام السلطنه یه اندیله جک هانسی گۆزشتلری تکلیف اندیر سینیز؟ آ. آتاکیشیئو و م. ایبراهیموو ایندی کونکرت هانسی گۆزشتلرین اندیله بیله جگینی دنمه دیلر، لاکین تۆوصییه انتدیلر کی، اگر ضرورت اولارسا، گرک میلی حۆکومت تتهران حۆکومتینه ماکسیموم گۆزشته گنتمگه حاضیر اولسون. س.ج. پیشهوری علاوه انتدی کی، بیزیم قواما گۆزشتلردن سونرا او، ایری مبلغه روشوت و موختلیف کومیناسیبالار ایله مهابادین بوتون سیلاحلی کوردلرینی بیزه قارشی قویاجاق. اونا بو وضعیئتدن چیخماق بیزیم اوچون چتین اولاجاق. سیزین و تتهران حۆکومتی نین کونکرت تکلیفلریندن آسیلی اولمایاراق آذربایجانین اراضیسینده اۆز سیلاحلی قووه لر، فدایلی، نظمیه سی، اۆز سرحدلری، اۆز سیلاحلی قووه لر ایله قورونان، برقرار اندیلن داخلی قایدالاری اولماسینی من ایندی تاکید اندیرم و دانشیقلار وختی دا تاکید انده جگم، منیم همکارلاریم دا منیمله راضیلاشیرلار.

آپرنل آبی نین 7-ده م.ج. باغیروو جولفادا س.ج. پیشهوری ایله گۆروشودو. عینی زاماندا، ایران توده پارتنیاسی نین تشکیلات شۆعه سی نین مودیری، کئچمیش ایران مجلسی نین عوضو ع. کامبخش ده جولفایا چاغیریلیمیشدی. لاکین او، ایلیک دانشیقلاردا ایشتیراک انتمیردی. جولفا گۆروشونده پیشهوری بیلدیردی کی، او، یار انمیش وضعیتی باشا دوشور و دموکرات پارتنیاسی، میلی حۆکومت جهد انده جک کی، سووتلره قارشی بیئی تخریبات یار انماسینا بهانه وئرمه سینلر. بئله اولدوقدا باغیروو سوروشدو کی، اونا بس نه اوچون توده پارتنیاسی مک-نین عوضو کامبخشی تتهران دان دعوت انتمیسن؟ پیشهوری جاواب وئردی کی، او و اونون سیلاحداشلاری امیندیرلر کی، قوام و اونون کومپانیاسی سوونت قوشونلاری شیمالی ایراندا چرخان کیمی نینکی آذربایجاندا، انلجه ده ایرانین دیگر آیلانلرینده بۆیوک تخریبات و کوتلوی قیرغین حاضیرلا بیر. بیزیم بو فیکریمیزی توده پارتنیاسی نین رهبرلری و پارتنیانین آیالت تشکیلاتی دا بؤلوشور. اونا گۆره ده، نه قدر کی ایمکان وار، فیکر موبادیله سی مقصدیله ایرانین مورتقی قووه لر ایله علاقه یه گیرمک لازیمدیر. آذربایجان مسالسه سی موزاکیره اندیلندن سونرا ع. کامبخش دانشیقلارا دعوت اندیلدی. او تصدیق انتدی کی، سوونت قوشونلاری چرخاندان سونرا تتهران ایرتیجاسی بیلاواسیطه اینگیلیسلرین و آمریکالیلارین رهبریگی ایله بۆیوک تخریبات و قیرغینا حاضیرلاشیر. کامبخش قئید انتدی کی، سئید ضیبیانین حبسی، اول بیلسین کی، تانیمیش ایرتیجاعچیلاردان داها کیملرینسه حبسی دموکراتیک قووه لره قورولموش تله دیر. م.ج. باغیروو پیشهوری و کامبخشی خیردار انتدی کی، اونلار اۆزلری تخریبات اوچون هئج بیر بهانه وئرمه سینلر، هئج بیر عوصیان و میلی حۆکومتین قووه لر نین حرکتینه یول وئرمه سینلر .

*باخین: جمیل حسلی: گونئی آذربایجاندا سوونت، آمریکا، اینگیلتره قارشیدورماسی 1941-1946

آذربایجان میلی حؤکومتی نین رهبرلیگی نین سووئتلره سون موراجیعتی

مکتوبون متنی

سبز اوزونوز چوخ گؤزل بیلیرسیز کی، بیزیم نو ماینده لریمیز تنه راندان موراجیعت انتدیکن سونرا، تنه رانین ساغ و ایرتیجای مطبوعاتی چوخ جیدی و حرارتلی لحن ایله بیزیم آزادلیغیمیزی پوزماق و دموکراتیک نهضتیمیزین آثارینی تامامیله اورتادان آپارماق اوچون آذربایجانا قوشون یئریتمگی تبلیغ اندیردیله. قوام اولسلطنه ایسه اول اینتیخابات اوچون قوایی-تامینه گؤندرمک باهانه سی ایله، نهایت، آچقدان-آچیغا آذربایجان نهضتینی لغو اندیب، اونون باشچیلارینی محو ائتمک شوعاریله اوزریمیزه حمله انده جگینی رسمی صورتده اوزونون تئلقرافلاریندا و بیانییه لرینده دونیایا بیلدیرمیشدی. نهایت، ایش سؤز و یازی ایله قورتارماییب همین آیین اون اوچونده گونورتادان قاباق ساعات یئددیده اونون گؤندردیگی موسلح قورملر رجین منطقه سینیه بیزیم فدایی پوستلاریمیزی 12 ساعات تامام توفنگ، موسلسل، توپ و تانک واسیطه سی ایله (آتسه توتاراق) یول آچیب تورپاغیمیزا سوخولماغا چالیشمیشدیر. بوندان علاوه مووافیقتنامه میزین خیلافینا اولاراق، زنجانا موسلح قوه گؤندریلمیش و رسمی صورتده اونون موعاوینی موظف فیروزون بیزه یازدیگی نامه یه باخمایاراق مشهور فنودال نولفقارینی و سایر لرینی زنجاندان اوزاقلاشدیرمامیش، حتی اونو سرهنگ درجه سی وئردیکدن سونرا موسلح اندیب اوزریمیزه گؤندرمیشدیر. بونلار ایثبات اندیر کی، قوام بیزیم ایله باغلادیگی سازیشینی، اوزونون آذربایجان والیسی دوکتور جاویده یازدیگی نامه لرینین مورکبی قورومادیگی بیر حالدا حیاسیزجا (سینا) اونو پوزماغا باشلاماقلا اوزونون سوی-قصیدینی آشکارا چیخارمیشدیر. گؤرونور، او، اوزونو بیزیم سازیش اوچون واسیطه قرار وئردیگی سوونت نو ماینده لرینه انتدیگی رسمی وعده یه، یعنی آذربایجان مساله سینین صولح یولو ایله حل اندیلمه سینیه عمل ائتمک فیکرینده دئییل. بنله اولدوغو حالدا آذربایجان خالقی اوچون واحد بیر یول قالیر: او دا اوز سیلاحی نین گوجو، اوز جاوانلارینین قهرمانلیگی ایله آزادلیغینی موذافیعه ائتمکدن عیبارتدیر. خالقیمیز چوخ (گؤزل) بیر صورتده آنلامیشدیر کی، اونون آزادلیغی نین ضامینی سازیشلر، کاغیدلار، مووافیقتنامه لر و تئلقرافلار دئییل، بلکه اونون قولونون گوجو و سونگوسونون قودرتی اولاییلر. بیزیم خالقیمیز قوامین دوکتورا (دوکتور جاوید) یازدیگی سازیش مکتوبونون آردینجا گؤندریلن قوشون و سیلاحلی قورملری انله یه بیلمز گؤرمه سین. قوام بو ایشی هر دقیقه گوره بیلر و هنج بیر کاغید، مووافیقتنامه اونون خاینانه حرکاتی نین قاباغینی آلا بیلمز. بیز سکیز آی تامامدیر کی، خالقیمیزین احساساتی و فیرقه عوضولریمیزین آرزولاری، فیرقه آکتیوینین میلی نین خیلافینا اولاراق، ایش خاطره سی و ایختیلافین صولح و سازیش یولو ایله حل اندیلمه سی و بویوک دوستوموز شورالار ایتیفاقینا دنیا سییاستینی گؤزله مک، همچنین شورا دولتی نین اورتامیزدا واسیطه اولماسینی نظره آلیب قوامین ایرتیجای سیماسینی دموکراتیک و مترقی گؤسترمگه چالیشمیشیق، حتی بعضن اوز فیکر و عقیده میزین خیلافینا اولاراق، اونو تعریف و تمجید دخی ائتمیشیک کی، ایش بیزیم طرفیمیزدن پوزولماسین. حتی فداییلریمیزین

قزوین، رشت و تهرانی گؤتورمک ایمکانی اولدوغو حالدا اؤز نوفوذ و حؤرمتمیزی صرف اندیب اولارین قاباقلارینی ساخلامیشیق کی، اونون ایله باهانا دوشمه سین.

بیزیم بؤیوک گؤذشتریمیزی بوتون دونیا بیلدیگی کیمی سیز داها گؤزل بیلیرسیز: بیز بو سازیش یولوندا میلی حؤکومتیمیزی لغو ائتدیگ، میلی مجلسیمیزی ایالت انجومینه دؤنردیک، فدایی دستلرینی نیگهبان تشکیلاتینا تبدیل ائتدیگ، میلی قوشونوموزون ایختیارینی و فرماندهلیگینی اولارین ایله تاپشیرماغا حاضر لاندیق، بوتون عاییداتیمیزی اولارین خزینه سینه، یعنی میلی بانکا و نرملگه باشلادیق. 3 بونلارین هامیسی اوندان اؤترو ایدی کی، اولارین اللرینه دستاویز و نرملهش اولاق. قوام ایسه بیزیم گؤذشتریمیزی گؤردوکه هر گون طلباتینی آرتیریب آخیردا ایش او یئر گتیریب چیخاردیب کی، ایستیمیر ناگهانی بیز حمله ده آزادلیغیمیزا بیز دفعه لیک خاتیمه و نرسین. او، نئفت مساله سینی قاباغا چکمیشدی کی، قیزیل اوردونون ایراندان چیخماسینی تامین ائتسین و آذربایجان میلی نهضتینی اورتادان آپارسین.

بو آیدین بیز مساله دیر کی، او، بو ایشلری ایرانین ثروتینه گؤز تیکن اینگیلیس و آمریکا دؤولت لرینین گؤستریشی ایله ایجرا ائتمکده دیر. او فیکیر ائدیر کی، همیشه حوقق بازلیق و یالانچیلیق ایله ائتدیگینی ائله ییلر. آذربایجانلیلاری آلداندیگی کیمی سوؤت دؤولتینی ده ایغفال اندیب نئفت مساله سینی ده جورجور حوققالار ایله باشدان سالاییلر. بیز آذربایجانلیلار چوخ یاخشی آنلامیشیق کی، اینگیلیسلر و آمریکالیلار هر قییمته اولور- اولسون، نئفت مساله سینی اؤز منفعت لرینه حل ائتمگه چالیشیرلار. قوام ایسه اولارین نؤکریدیر. اولن، نئجه کی، گؤرورسوز، مجلسه بیز نفر ده اولسون آزادیخا هلاکدان یول و نرملک ایستیمیر، بو ایسه مستقیم شورالار علنیه اولان بیز تدبیر دیر. مورتجولردن توپلانان بیز مجلس قطعین نئفتین شورالارا و نرمله سینه راضی اولمایا قادییر. قوام ایسه مجلسی باهانا اندیب اؤزونون و نرمدیگی سوزدن قاچاجاق و یاخود ایستعفا و نرملکله یاخاسینی قورتاراجا قادییر. سوؤت حؤکومتی ایسه قوامین و نرمدیگی و عده دن قانونی بیز سند و رسمی بیز مدرک کیمی ایستیفاده ائده بیلیمه جکدیر. ایران تاریخینده بو کیمی حادیه لر چوخ اولموشدور. بیزینجی دونیا مو حاریه سیندن سونرا قوام اولسطنه نین قارداشی و وثوق اولدو له اینگیلیسلر ایله بیز مو عاهیده باغلامیشدی. بو مو عاهیدنی شاه و مجلس رد ائتدی، اینگیلیسلر ایسه حتّی دؤولتین وزیر لرینه مثلن، موظف فیروزون آتاسی نوصرت اولدو له یه و غنیر یلرینه رسمی صورتده و نرمدیگی پولو دا گنری آلا بیلیمه دی. دئمک، نئفت ایمتیازی مساله سی اولدوقجا نیسییه بیز مساله دیر کی، سوؤت دؤولتی نین مجلسه ده و جامععه طرفدار لاری اولماسا، اونو الده ائده بیلیمه جکدیر. قوام اولسطنه نین [حوسنی- نییتی] ایسه مؤ حکم بیز قارانتی اولای بیلیمز، چونکی او، آذربایجان مساله سینده حوسنی- نییتی نه اولدوغونو آچیق بیز شکیده گؤستر مکده دیر.

نئفت مساله سی او واخت سوؤت لر نفعینه حل اولای بیلر کی، اونون آرخاسیندا ایجتیماعی قوولر اولسون، ایرانین آیری یئر لرینده ایسه بو قوولر فؤوق العاده بیز صورتده بیغیلیب، از یلیب و اورتادان گنتمکده دیر، ولی تامامیله اورتادان گنتمه میشدیر. آذربایجاندا ایسه بیزیم قوومیز اهیملتی بیز قوه حساب اولونا بیلر. ایندی بیزیم تهران حؤکومتینه بؤیوک فیشار گتیرمک ایمکانیمیز واردیر و بیزیم بو ایمکانیمیز ایرانین آیری یئر لرینده اولان آزادیخاه و دموکراتیک قوولری ده تقویت ائده بیلر. موتاسیفانه، ایش بئله گندرسه، بیزیم گوجوموز ده چوخ نئز بیز زاماندا الدن چیخا بیلر. او واخت قوام و سایر مورتجولر هر نه ایستسه لر، مانعه سیز ائده بیلر لر. عومومیتله، اعتبار ائتمک گرک کی، سیاسی قوام و باشقا بیز دؤولت آدمی نین حوسنی- نییتینه باغلاماق قورو بیز ایشدیر. سوؤت سیاسی نین جیدی طرفداری خالقین مورتقی و آزادیخاه طبقه سیدیر کی، اونو گرک تقویت اندیب الده ساخلاماق و اوندان اؤترو آذربایجانین قودرتینی حیفظ ائتمک، اونو قوروماق لازیمدیر. بونو دا نظرده توتماق

لازميدير كي، ايراندا سياست ايله اولان خارجي اولكلەر هنج وخت اوز نوفوذ و قوملريني الدن وئرمهيشلر، خصوصن اينگيليسلر كي، نوفوذلاريني هميشه گوجلو ساخلاماقلا اولارين اعتمادي ني قازانيب ايستهديكلري وخت ايستيفاده انده بيلميشلر. مثلا، قاشقايي حاديئه سيني گؤتورک. سبز گؤزل بيليرسيز كي، اورادا دؤلت علئيهينه نچه دفعه بؤيوك موسلح عوصيان اولموشدور، بونولا بنله بو گوندهك اينگيليسلر ايمكان وئرمهيبيلر دؤلت اولاردان بير قبضه اسلحه آلا بيلسين؛ اورا، يا بختياري و يا جنوبون باشقا طايفالارينين يئري اينگيليسلرين مۇحكَم قالالاري حاليندا قالمادير. اولار ايسه بو قوملري گوندن-گونه آرتيريرلار.

سيزه چوخ ياخشى معلومدور كي، خالقي هر وخت آياغا قالديرماق اولماز و [حرکات] هر گون ياراديلماز، هر زامان بؤيوك خالق حرکتي اوچون زمينه اولماز. چوخ عيلتير و بؤيوك فداكارليقلار نتيجهسينده ايراندا نظريميزي جلب اندن ايجتيماعي قوملر و آذربايجاندا بؤيوك بير نهضت وجودا گلמידير. بو نهضت مستقيم سوونت دؤلتين ايراندا اولان [كؤمچيسي] و سوونت سياستينين پوشتيبانيدير. بو قودرت سوونت سياستي اوچون كسكين بير سيلاحدير كي، اونون واسيطهسييله ايران خالقلاري كيمي شورالار ايتفاقي دا بؤيوك ايشلر گؤره بيلر. بو قودرتي عومومي ايش اوغروندا هر بير فداكارليغا حاضير اولان بير قودرتدير؛ اونو الدن وئرسك، بو نئزليک ايله يئني بير قودرت وجودا گله بيلمز.

بيز بيلميريك، نجه اولور كي، يونانيستاندا، ايندوننزييادا و غنيري يئرلرده مظلوم خالقار اوز آزادليغي اوغروندا موسلح بير صورته موباريزه انده بيلرلر، اما بيز گرک اوز اليميز ايله جلدالارا تسليم اولاق. بو، تك بيزيم سوزوموز دئييلدير، بونو خالقيميز و فيرقهين گوركملي عوضولري آچيق بير صورته سؤيلهمدن [چكينميرلري]. بيزيم فيرقهميز و خالقيميز بيزه دئير كي، بو گونكو اليميزده اولان دليللر و مدرکلردن سونرا آرتيق سوزه و يا كاغيذا اعتمادي انديب قومالسلطنه و باشقالارينا اينانا بيلميريك. قوام گندر، يئرینه باشقاسي گلر. هرگاه موسلح قوهميز واسيطهسييله ايرتيجاعني ازمهسك، هنج وخت سياست بيزيم نفعيميزه دونه بيلمز. و بيزيم اوچون الده هنج بير قارانتتي يوخدور، اوزوموزو ده ناحاق يئر آدادا بيلميريك. بو گونكو ايمكاني الدن بوراخماق اولماز. بنله بير ايش گورسك، تاريخ بيزي هميشه مذمت اندهجكدير. دونيادا هنج بير ميلت اوزو اوز اليله اوز قودرتيني مو انتمهيشدير، بيز ده بونو انتمهملی بيک.

قوامين اوزريميزه گؤندردیگی قوهين خاينجهسيه حملهسي خالقيميز اچريسینده شديد بير هيجان توليد انتميشدير. خالق دسته-دسته فيرقهيه موراجيعت انديب آزادليغي مودافيعه انتمک اوچون ايجازه و سيلاح طلب انديرلر. بو ايسه خالقيميزين روحيهسييني جيدي صورته آشكارا چيخارير. بنش-اوج نفر ماليک و يا ايرتيجاعي عونصورلرين، مثلن، امير نوصرت ايسگندري، جامال امامي، سرلشکر موقدم و ذولفقاريلرين روحيهسي خالق روحيهسيه نومونه اول بيلمز. بونلارين آغاليقلاري، تورپاقلاري اللريندن گنتديگي اوچون روحيهلري ده معلومدور كي، نه جور اول بيلر. اما آزادليق، تورپاق آلان کند و شهر جاماعاتي آلدیغيني ساخلاماق يولوندا هر بير شئييني فدا انتمگه حاضيردير. هرگاه بيز بو گون اولارين آزادليغي نين اورتادان گنتمهسيه ايمكان وئرسك، اولاري بير ده آياغا قالديرماق مومكون اول بيلمز، آرتيق اولار كيمسهيه اعتمادي انتمزلر. خالق نه تک بيزدن، بلکه عومومي آزادليق شو عاري ايله منيدانا چيخان عومومي-قوملردن نا اوميد و مأيوس اول بيلر. بيزيم قوه و قودرتيميز ايسه خالقين بيزه اولان اعتمادي و اينامينا باغليدير.

آذربايجان خالقي و اونا رهبرليک اندن دمورات فيرقهسي و اونون باشچيلارينين سوونت دؤلتيندن ايكي اينتيطاري واردير:

اولن، سرحدلریمیز آچیق ایکن، میلی قودرتیمیز موجود ایکن بیزه جوزیی میقدار اسلحه وئرلیسین، چون ایش بئله گنڈرسه، بو ایمكان اولمایاچاقدیر. بیز چوخ آسانلیق ایله مخفی صورته انلهیه بیلریک وئرلین اسلحهنی میلی قوملریمیزه ینتیرک، موخالیف قوملر اوندان مطلع اولماسین. داعوا باشلانیرسا، شیدتلندیکدن سونرا بو ایش چوخ چتین اولایا بیلر. بیز انله چوخ سیلاح ایسته‌میریکی؛ موختصر بیر میقدار اولسون کی، فداییلر سیلاحسیز دوشمن قاباغینا گنتمگه مجبور اولماسینلار.

ایکینجی، ایندی کی، قوام موخاریبه نی باشلاییب و بیزیم قارداشلاریمیزین قانینی تۆکمده‌دیر، ایجازه وئرلیسین بیز ده هر طرفدن اونو مضیقده ساخلاماقلا، ایراندا اولان آزادیخه قوملرین آیاغا قالمالارینا ایمكان وئرک، بو واسیطه ایله بوتون ایراندا بؤیوک بیر نهضت باشلاییب ایرتیجای حؤکومتی سرنیگون اندک، یئرینده دموراتیک بیر حؤکومت وجودا گتیرک. اگر بو صلاح[دیرسا]، ایجازه وئرلیسین تهران ایله تامامیله قطع رابیطه اندیب اوز میلی حؤکومتیمیزی وجودا گتیرک (خالق ایسه بو آخیرینجی تدبیره داها آرتیق راغیبیدیر). سوونت سییاستی بو ایکی تدبیردن هر [هانسی بیرینی] اینتیخاب اندرسه، بیز شرافتله اونو انجام وئریم مووفق اولایا بیلریک.

دئمک لازیمدیر کی، چوخ یاخشی اولدو کی، قوام بیزیم سیلاحلی قوملریمیزین فرمانده‌لیگینی آلمامیشدان، اول اوز حقیقی سییاسینی گؤستردی. اگر سونرا بو ایشی انتسه ایدی، بیزی تامامیله محو انده بیلردی. اونون بو گون بیزه حمله انتمه‌سینی آذربایجان خالقی اوزونه خوشبختلیک حساب اندیر. ایشی انله بیر واخت انده بیلردی کی، بیزیم موذافیعه‌یه ایمكانیمیز اولماسین، ایندی ایسه بیزیم موذافیعه‌یه ایمكانیمیز واردير. بو ایمكاندان دوزگون ایستیفاده اولونورسا، بیز ایسته‌دیكلریمیزی الده انده بیلریک. اگر بیر قدر تاخیر اولورسا، یا ایشه تردید ایله باخارساق، بو ایمكان اورتادان گنڈر نجه کی، بوخاریدا دندیک، خالق قورخار، مایوس اولار، ایرتیجاع آزادلیق قوملرینی ازیب [بوخ] اندر. بو ایسه سوونت دؤولتی‌نین ایراندا ایللر بویو فعالیت و زحمت نتیجه‌سینده قازاندیگی بؤیوک نوفوذ و بؤیوک قودرتین اورتادان گنتمه‌سی دئمکدیر. بونون نتیجه‌سینده ایران تامام اینگیلیسلر و آمتریکالیلارین قوجاغینا دوشر و بورادا ریضا خان دؤره‌سیندن شدید بیر دسپوتیزم مئیدانا چیخار کی، ایران خالقی سوونت سییاستی [اوزره] هنج بیر نوع ایله حرکت انتمک ایمكانینا مالیک [اولماز]. بئله بیر دؤرده، بئله شراییطده ایراندا نفثت مساله‌سیندن دانیشماق بئله بیر سؤز اولوب قالار. و سوونت دؤولتی نفثتی تامامیله اودوزا بیلر. بونا ایسه هنج بیر شوبهه بوخودور.

سوونت حؤکومتینین ایراندا نفثتی اودوزماسی ایسه ایراندا موترقی سییاستین اودوزولماسی دئمکدیر. بو ایسه یاخین شرقده دموراتیک حرکاتا بؤیوک بیر ضربه‌دیر. چونکی آرتیق آذربایجان نهضتی یاخین و اوزاق شرقده بؤیوک موثبت تاثیر باغیشلادیگی کیمی، اونون محوی ده منفی تاثیر باغیشلایا بیلر.

یئنه ده تکرار اندیریکی: ایش دانیشیقلا و سازیشلر ایله حل اولماقدان کنچمیشدیر.

سوونت دؤولتی نه قدر صلح و سازیشه چالیشیرسا، یوز او قدر آمتریکا و اینگیلیس دؤولتلری ایران دؤولت‌لرینی جنگه و داخلی موخاریبه‌یه و قان تۆکمگه تحریک اندیرلر. اونون اوچون بو داعوانی وجودا گتیرمگه ایمكانلار یارادیرلار. بو گون قوام حؤکومتینی[نین] آمتریکادان کوللی میقداردا پول آلدیگی افسانه دنیلیدیر.

اينگليستاندان و ساير ايرتيجاعي اولكلهردن ايرانا سيلاح سئل كيمي آخيب گللكدهدير. [...]دان يوكلنن اسلحه مستقيم زنجاندا واقونلاردان آلينيب بيزيم علنيهميزه گوندريلير. بيز سوونت حوكومتيندن بويوك كومك ايسته ميريك. بيز دئييريك، شورالار علنيهميزه آپاريلان خاينانه سياسته باهانا وئريلمه سين و شورا حوكومتي اوزونو ظاهرده بيزه علاقه مند دخي گوسترمگه بيلر، اما نجه ايران دولتي ايسته مير سوونت دولتي واسيطه اولوب ايشي صولح يولو ايله حل ائتسين، سوونت حوكومتي بيزه ده ايمكان وئرسين، بيز ده تئهرانين علنيهميزه اونون اوز گوتوردويو يول ايله [رفتار] اندك.

ضرر يوخدور، مادام كي، قواما اينگليس و آمريكاليلار دئييرلر آذربايجان مسالهمسي داخيلي بير مسالهدير، بيز ده دئييريك بئله بير مسالهدير.

قوي اونلار آذربايجانا هوجوم ائتديكلري زامان آذربايجان فدايلاري اونلارين باشيني ازسين. بيز ده دئييريك آذربايجان مسالهمسي داخيلي مسالهدير، بيز بو داخيلي مسالهمسي اوزوموز حل اندريك، كيمسعين امنيت شوراسيندا و يا آيري بير خارجي اولكده شورالار ايتيفاقى علنيهميزه چيغير-باغير سالماغا حاقى يوخدور.

يوخاريدا دئديگيميز كيمي، اگر شورالار ايتيفاقينين كومگي گيزلي اولارسا، اوندان ايران دولتينين تهلوكه سيزليك شوراسينا موراجيعت ائتمگه ده البته هنج بير دليل اولاي بيلمز. آخيردا يئنه ده تكرار انديريك: آرتيق سازيشلر، دانيشيقلار فايدا وئرمز. خالقيميز، فيرقه ميز و اونون رهبرلري فقط سيزين [اولكهنيزه] اوميد باغلايير و اوندان نجات گوزله يير، بو ايسه آنجاق سيزين انده جگيز جوزي سيلاح كومگينه باغليدير.

ايندي اون مينلرله كندلي فقط سيلاح طلب اندير و بو كومگي بير آن وئرملكه ايران خالقينين آزادليغي و سوونت سياستسي تهلوكه دن خيلاص اولاي بيلر و ايللا خطر چوخ ياخين و چوخ بويوكدور. يئنه قئيد انديريك، مومكوندور قوام قيسا بير مودت هوجومو دايدانديرسين. بونا ايناتماق اولماز، بو ساده بير مانور اولوب قالار. اونون آذربايجان نهضتيني محو ائتمگه جبددن حاضيرانديغينا بيزيم نرجه شوبه ميز قالماميشدير. بيزيم اوچون باشقا بير يول يوخدور. غنيري-موعين وضعيتين خطري هوجومدان داها آرتيقدير. بو وضعيت بيزي تدريج ايله يوروب سالماقلا محو انده جكدير.

سيزين موختصر كومگينيزين يئتشمه سيني صبر سيزليك ايله گوزله ييريك.

صميمي احترام ايله:

پيشهوري، شبستري، پادگان، دوكتور جاويد، قولام دانشيان

17 آذر 1325.

سوونت دؤولتي نين باشچيسي .. ايستالين نين آذربايجان دموكرات فيرقه

سي نين ليدئري سئييد جعفر پيشه ورييه شخصي مکتوبو

پيشه وري يولداشا

منه انله گلير كي، سيز ايران داخيلينده، هم ده بنينخالق نؤقطه يي-نظر دن يارانميش وضعيتي دوزگون قييمتلندير مير سينيز.

بيرينچيسي، سيز حاضيردا آذربايجانين بوتون اينقيلابي طلبلارينه ناييل اولماق ايستهير سينيز. لاکين اينديكي شرايط بنله بير پروگرامين حياتا کنچيريلمه سي ايمکانيني ايستينا ائدير. لنئين پراکتیکی طلبلر کیمی، قئيد ائديرم، پراکتیکی طلبلر کیمی اساس اينقيلابي طلبلري يالنيز خاريجي دوشمنله او غورسوز موحاربيهنين درينلشديريلديگي اولکه داخيلينده گوجلو اينقيلابي بؤحرانين اولدوغو بير شرايطده ايرلي سورموشدو. 1905-جي ایلده ياپونیا ايله او غورسوز موحاربيه زاماني بنله اولموشدو. 1917-جي ایلده آلمانیا ايله او غورسوز موحاربيه زاماني بنله اولموشدو. سيز اينديكي حالدا لنئيني تقليد ائتمک ايسته بير سينيز. بو چوخ ياخشي و تعريفه لاييقدير. آنجاق ايراندا وضعيت حاضيردا تاماميله باشقادير. ايراندا حاضيردا درين اينقيلابي بؤحران يوخدور. ايراندا فهله لر آرساييلدير، اولار پيس تشکيل اولونموشلار. ايران کندليرلي هله ليک جيدي فعالليق گؤستر مير لر. ايران حاضيردا خاريجي دوشمنله موحاربيه آيار مير. بنله بير موحاربيه ده مغلوبيت ايسه ايرانين ايرتيجاچي دايملريني ضعيفله ده بيلردي. دنملي، ايراندا بنله بير شرايط يوخدور كي، لنينين 1905-1917-جي ايللرده كي تاکتيکاسيني يوروتمگه ايمکان وئرسين.

ايکينچيسي، البته، سيز سوونت قوشونلارينين ايراندا قالماقدا داوام انده جگي تقديرده آذربايجان خالقي نين اينقيلابي طلبلري او غروندا موباريزه ايشينده او غور قازانماغا اوميد اولاييلردينيز. لاکين بيز اولاري داها ايراندا ساخاليا بيلميريك، باشليجا اولاراق اونا گوره كي، سوونت قوشونلارينين ايراندا اولماسي اوروپا و آسييادا بيزيم خيلاصكارليق سيياستيميزين اساسلاريني سارسيدير. اينگيليسلر و آمريکاليلار بيزه دنبييرلر كي، اگر سوونت قوشونلاري ايراندا قالا بيليرسه، اونا نهيه گوره اينگيليس قوشونلاري ميصير، سوريبيا، ايندوننزييا و يونانيستاندا، همچين آمريکا قوشونلاري چين، ايسلاندييا و دانيمارکادا قالماسين. بونا گوره ده بيز ايران و چين دن قوشونلاري چيخارماق قرارينا گل ميشيک كي، اينگيليسلرين و آمريکاليلارين ليندن بو سيلاحي قوپاريب آلاق، موستملکلرده آز ادليق حرکاتيني گنئيشلنديرمک و بونوندا اوز خيلاصكارليق سيياستيميزي داها اساسلي و فايدالي ائدک. سيز بير اينقيلابي کيمي، البته، باشا دوشورسونوز كي، بيز باشقا جور حرکت انده بيلميريك.

اوچونجوسو، دنينلري نظره آلاق، ايرانداكي وضعيته باغلي آشاغيداکي نتيجه لره گلکم اولار: ايراندا اينقيلابي بؤحران يوخدور، ايراندا خاريجي دوشمنلرله موحاربيه وضعيتي يوخدور، دنملي، ايرتيجاچي ضعيفلهده و بؤحراني کسکينلشديره بيلن موحاربيه ده او غورسوزلوق دا يوخدور. نه قدر كي، سوونت قوشونلاري ايراندا يئرلشيب، سيز آذربايجاندا موباريزه مني گنئيشلنديرمک و داها ايرلي گندن طلبلرله گنئيش دموکراتيک حرکاتي تشکيل ائتمک ايمکانينا ماليک سينيز. آنجاق بيزيم قوشونلار گنئيمي ديرلر و ايراندان چيخيپ گنئيلر. بيز آرتيق ايراندا نهيه ماليک ايک؟ بيز ايراندا قوام حؤکومتيني نين ايرانين داها ايرتيجاچي عونصورلريني تمثيل ائدن آنفلوقيل دايره لرله موناقيشه سينه ماليک ايک. کنچميشده قوامين نئجه بير ايرتيجاچي اولماسينا باخمايلاق، او ايندي اوزونومودافيه منافعيه و اوز حؤکومتيني نين موذافيعه سي نامينه بعضي دموکراتيک ايصلاحاتلارا گنئمگه و

ايرانين دموكراتيڪ انٽلئمنٽلري آراسيندا داياق آختار ماغا مجبور دور. بئله بير شرايطه بيزيم تاكتيڪاميز نئجه اولماليدير؟ من فيڪيرلشيرم كي، قوامدان گودشتلر قوپارماق اوچون بو موناقيشه من ايستيفاده انتملي بيڪ، آنقو فيلرلي تجريد انتمك و بونونلا دا ايرانين داها دا دموكراتيڪلشمه سي اوچون مو عين بازيس ياراتمالي بيڪ. بيزيم سيزه بوتون مصلحتلر يميز محض بئله بير وضعيتدن ايرلي گلير. البته، باشقا تاكتيڪا دا قبول انتمك اولار: هر شئيه توپورمك، قواملا علاقه لري كسمك و بونونلا دا آنقو فيل ايرتيجا عجيلارين غلبه سيني تامين انتمك اولار. اما بو، تاكتيڪا دنيل، آخماق ليق اولار دي. بو ماهييتجه آذربايجان خالقي نين ايشينه و ايران دموكراتياسينا خيانت اولار دي.

دوردونجوسو، بيزه معلوم اولدو غونا گوره، سيز دنميش سينيز كي، بيز اولجه سيزي گؤيلره قالدير ميش، سونرا ايسه اوچوروما يووور لاميشيق و سيزي روسوي انتميشيڪ. اگر بو دوغور دوسا، اوند بو بيزده تعجب دوغورور. اصلينده ايسه نه باش وئرميشدير؟ بيز بورادا هر بير اينقيلابجي يا معلوم اولان عادي اينقيلابي فند تطبيق انتميشيڪ. ايراندا كي شرايط كيمي بئله بير وضعيتده اوزوموز اوچون حرڪاتين معلوم مينيموم طلبيني الده انتمگي تامين انتمكدن اوئرو حرڪاتي ايرلي قاجيرماق، مينيموم طلبلردن ايرلي گنتمك و حؤكومت اوچون تهلوكه ياراتماق، حؤكومت طرفيندن انديلهجك گودشتلر اوچون ايمكان ياراتماق لازيمدير. داها ايرلي قاجمادان، سيز ايرانين اينديكي وضعيتنده حاضيردا قوام حؤكومتي نين گنتمگه وادار اولدوغو طلبلره نايل اولماق ايمكانينا ماليك اول بيلمز دينيز. اينقيلابي حرڪاتلارين قانونو بئله دير. سيزين اوچون هر هانسي بير روسوايچيليقدان سوز اول بيلمز. چوخ غريبه دير كي، اگر سيز فيڪيرلشير سينيز كي، بيز سيزين روسوايچيليجينيزا يول وئره بيلديك. عكسينه، اگر سيز اوزونوزو عاغيللي آپارسانيز و بيزيم معنوي كؤمگيميز سايه سينده اساسن آذربايجانين اينديكي فاكتيكي وضعيتي نين لئقالاشديرديغي طلبلره نايل اولسانيز، او واخت سيزه اورتا شرقده موترقي دموكراتيڪ حرڪاتين پيونئري كيمي آذربايجانليار دا، ايران دا خنير-دوعا وئور.

ا.ايستالين. 8 ماي 1946-جي ايل.